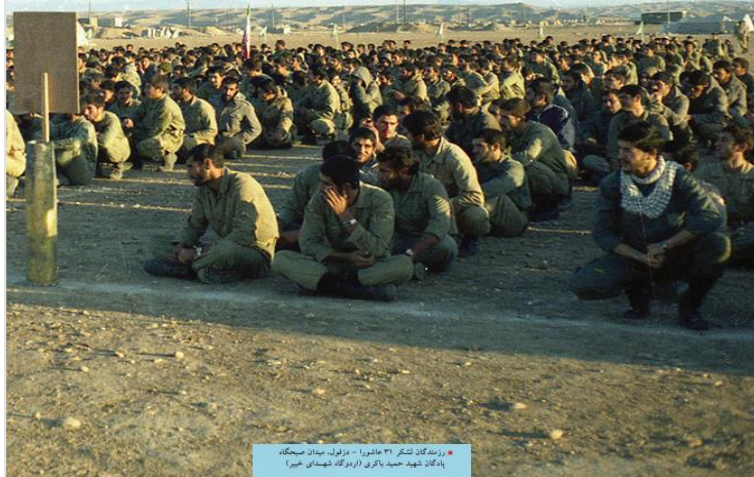

حضرت قاسم (ع)، گردان، یکی از یگان‌های پیاده لشکر ۳۱ عاشورا سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران پیشینه:

با توجه به در پیش بودن عملیات والفجر مقدماتی که در ۱۷ بهمن ۱۳۶۱ به اجرا در آمد و نیاز به تقویت یگان‌های سپاه پاسداران از نظر نیروی انسانی و بنا به درخواست لشکر ۳۱ عاشورا از قرارگاه خاتم‌الانبیاء و قرارگاه ۱۱ قدر؛ گردان حضرت قاسم (ع)، از ۱ دی ۱۳۶۱ به منظور شرکت در عملیات والفجر مقدماتی تشکیل شد. نام‌گذاری گردان به نام حضرت قاسم (ع)، به علت شهادت حضرت قاسم (ع) در روز عاشورا و احترام ویژه و جایگاه خاص در میان مردم و رزمندگان استان آذربایجان باعث شد گردان به این نام، نام‌گذاری شود. این گردان از نیروهایی از سپاه و بسیج شهرستان‌های استان آذربایجان شرقی و غربی تشکیل شد که طی مراسمی به وسیله قطار از تبریز به جبهه جنوب اندیمشک اعزام شدند و در لشکر ۳۱ عاشورا به فرماندهی برادر یاسر زیرک و جانشینی محمدباقر مشهد عبادی سازمان‌دهی شدند (عابدی، ص ۱۵۷-۱۶۲).

ساختار و سازمان گردان

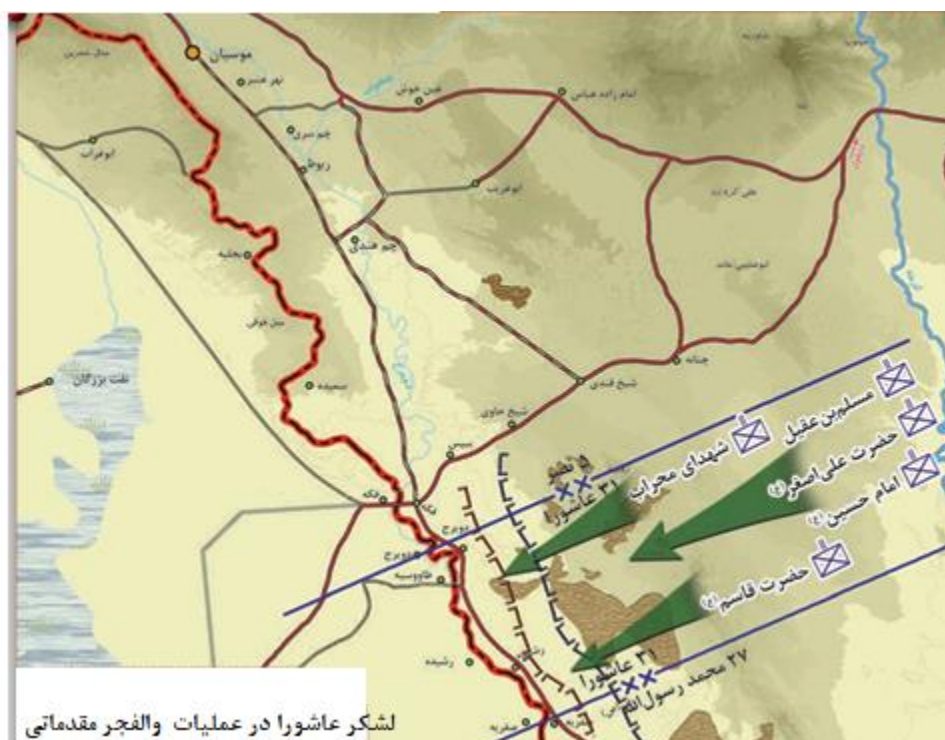
گردان حضرت قاسم (ع) در ابتدا به استعداد ۲۴۰ نفر و با ساختار اولیه از فرماندهی و جانشین گردان، ۳ گروهان رزمی، عناصری از اطلاعات عملیات، تدارکات، پیک، مخابرات، بهداری رزم و تخریب تشکیل شد (همان، ص ۱۵۷).

فرماندهان و بنیان‌گذاران گردان

فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) از آغاز تشکیل تا پایان مأموریت‌های واگذاری در طول جنگ عراق علیه ایران را به ترتیب، یاسر زیرک، علاءالدین نورمحمدزاده، میر محمود بنی‌هاشمی، مصطفی اکبری و بهرام آزادی - به عهده داشتند (عابدی، ص ۲۱۵-۲۶۶-۲۹۳-۳۱۰-۳۴۰-۳۵۱-۳۶۷-۴۳۷-۴۵۹؛ مرکز اسناد و ...، سند شماره ۱۹۳ / و شماره ۹۴ / گ).

عملیات والفجر مقدماتی

عملیات والفجر مقدماتی از ۱۷ بهمن ۱۳۶۱ با رمز یا الله، یا الله، یا الله به مدت ۴ روز در شمال چزابه و جنوب فکه به اجرا درآمد (جعفری، ص ۸۶). در این عملیات لشکر ۳۱ عاشورا و تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ قزوین ارتش به صورت مشترک در سازمان قرارگاه قدر ۲ سازماندهی شدند. مأموریت این قرارگاه تک (حمله) از ۱۷ بهمن ۱۳۶۱ به منظور انهدام نیروهای دشمن، تصرف خط خیز آبی «پاسگاه طاووسیه (پاسگاه طاووسیه در شش کیلومتری پاسگاه دویرج و کنار جاده فکه - چزابه در استان خوزستان قرار دارد) به سمت پاسگاه رشیدیه» خط مرزی بود. مأموریت گردان حضرت قاسم (ع) در مرحله سوم عملیات به همراه گردانهای تیپ یکم لشکر ۳۱ عاشورا مأموریت داشت با استفاده از موفقیت تیپ ۹ از خط خیز آبی عبور کند و با استفاده از جاده آسفالت مرزی، خط خیز سبز (اتوبان بصره العماره) و حد سمت چپ قرارگاه قدر ۲ را تأمین نماید و منطقه بین نقطه رهایی و خط خیز آبی را پاکسازی کند (عابدی، ص ۱۵۶-۱۶۴).

استحکامات دشمن در منطقه چزابه تا جبهه میانی، ایجاد کانالهای زوجی که عرض این کانالها سه تا چهار متر و عمق آن سه متر و داخل آنها آب باران جمع شده بود و بین این دو کانال حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ متر مانع احداث شده و در ردیفهای جلویی بشکتهای ۳۰ تا ۴۰ لیتری فوگاز «نوعی بمب است که از بشکتهایی تشکیل شده که آنها را با مواد مختلفی مثل تی ان تی، میخ، برادههای آهن و مواد سوختی اشتعالزا انباشته اند» و چند ردیف مین کاشته بود. در پشت کانالها نیز خاکریزهایی به صورت نامنظم به ویژه در پشت کانال دوم که خط اصلی نیروهای عراقی محسوب می شد، ایجاد کرده بود. ردههای تأمینی، کمین، سنگرهای استراق سمع و گشتی رزمی در تپه های رملی منطقه مستقر بودند. دشمن بین کانالهای زوجی و رده تأمینی انواع موانع از جمله میدانهای مین و سیم خاردار احداث کرده بود (عابدی، ص ۱۶۳).

گردان حضرت قاسم (ع) قبل از عملیات در دشت عباس، حومه سایت ۴ و ۵، صفی آباد دزفول مستقر گردید و اقداماتی همچون تأمین نیروها، آموزش، توجیهات، سازمان‌دهی، تجهیز، امورات مهندسی و لجستیکی را با نظارت فرمانده گردان انجام داد. افزون بر این به علت حساسیت عملیات، مهدی باکری (شهادت ۱۳۶۳-۱۳۳۳) فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا در جلسه‌ای، آخرین وضعیت تیپ‌های لشکر را در خصوص آمادگی رزم از فرماندهان دریافت کرد و انجام اقدامات لازم برای رفع نواقص و کمبودها را متذکر شد. سپس تک‌تک گردان‌ها از جمله گردان قاسم طرح مانور خود را توضیح دادند و در خصوص مأموریت خود به صورت کامل توجیه شدند (عابدی، ص ۱۵۶-۱۶۴).

لشکر ۳۱ عاشورا در مرحله اول عملیات از ساعت ۱۸ روز ۱۷ بهمن ۱۳۶۱ با دو گردان شهدای محراب و حضرت قاسم (ع) به ترتیب از چپ و راست محور عملیاتی، حرکت خود را در دشت خلف‌شنبیل در حدود هفت کیلومتر در منطقه‌ای رملی و با پوشش گیاهی متفاوت ادامه دادند. درگیری‌ها در محور گردان حضرت قاسم (ع) و گروهان سوم گردان شهدای محراب شروع شده بود. میدان مین عمق و وسعت بیشتری داشت و نیروهای شناسایی عمق آن را تا یک کیلومتر تخمین می‌زدند. نیروهای تخریب مشغول خنثی کردن مین‌ها و باز کردن معبر و نیروها به صورت ستونی منتظر باز شدن معبرها بودند. دو گروهان از نیروهای خط‌شکن؛ یعنی گروهان محمد محمدی و گروهان محمدحسن سهرابی‌فر از گردان حضرت قاسم با دشمن درگیر شدند. فرماندهی نیز پشت بیسیم پیگیری پیشرفت کارها بود. بین گروهان‌های عبور کننده با نیروهای دشمن درگیری شدیدی رخ داد و بقیه گروهان‌های گردان‌های خط‌شکن در میدان مین زمین‌گیر شدند. فرمانده لشکر عاشورا پشت بیسیم اصرار داشت نیروها به سرعت به خط دشمن حمله کنند؛ زیرا عملیات شروع شده و دشمن تمام معابر را زیر آتش شدید گرفته بود. رزمندگان گردان‌های خط‌شکن در میدان مین با اصابت گلوله و انفجار مین به شهادت می‌رسیدند یا مجروح می‌شدند. در این شرایط نیروها سعی می‌کردند جان‌پناهی پیدا کنند یا از معرکه خارج شوند. گروهان محمدحسن سهرابی‌فر دو ساعت قبل از صبح به یاسر زیرک فرمانده گردان حضرت قاسم (ع) اطلاع دادند که به کانال اول رسیده‌اند و منتظر دریافت مأموریت هستند. در این شرایط گردان‌های حضرت علی‌اصغر (ع)، مسلم بن عقیل و امام حسین (ع) در رسیدن به محل تعیین شده با مشکل مواجه شدند. به همین دلیل فرماندهان گردان‌های خط‌شکن تصمیم گرفتند وضعیت نامناسب خط و شرایط موجود از جمله مشکل روشنایی روز، ناکامی گردان‌های عمل‌کننده در تصرف پاسگاه طاووسیه و دستیابی به کانال دوم که خط اصلی دشمن بعد از پاسگاه‌ها بود را به اطلاع فرمانده لشکر برسانند. پس از آن مهدی باکری با کمی تأمل گفت: صبر کنید، بررسی کنم و اطلاع بدهم. بعد از این گفت‌وگو، مکالمات بیسیم بین فرماندهان گردان‌های حضرت قاسم (ع)، حضرت علی‌اصغر (ع) و مسلم بن عقیل برقرار شد. یکی از فرماندهان گردان‌های عمل‌کننده با شلیک کلت منور، باقیمانده گردان را هدایت و آن‌ها را به خود نزدیک کرد. در این شرایط فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا طی تماس با رده‌های مافوق، تصمیم گرفت این گردان‌ها را به خطوط پدافندی قبلی بازگرداند. در ادامه عملیات، فرماندهان تشخیص دادند برای جلوگیری از خسارت جبران‌ناپذیر، باید نیروها تا تپه‌های رملی انتهای دشت خلف‌شنبیل که موضع پدافندی قبلی بود، عقب‌نشینی کنند (عابدی، ص ۱۶۷). تلفات گردان حضرت قاسم (ع) در عملیات والفجر مقدماتی اعم از شهدا، مجروحین در مراحل

مختلف عملیات، ۴۰ نفر شهید ۹۰۰ نفر مجروح ۱۰ نفر مفقود بود (همان، ص ۱۶۰). در عملیات والفجر مقدماتی، فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) یاسر زیرک و جانشین گردان شهید محمدباقر مشهد عبادی، فرماندهی گروهان ۱- رضا درخشان، فرماندهی گروهان ۲- محمود حسن زاده به عهده داشتند (مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، سند شماره ۱۹۳ / و شماره ۹۴ / گ)

عملیات والفجر ۴

عملیات والفجر ۴ در ساعت ۲۴:۰۰ روز ۲۷ مهر ۱۳۶۲ در جبهه‌ی شمالی استان کردستان مابین محور بانه- مریوان در دره شیلر و در پیشرفتگی خاک عراق در مناطق کوهستانی و در حوالی منطقه پنجوین عراق به وسیله قرارگاه حمزه سیدالشهدا (ع) با تشکیل سه قرارگاه فرعی حمزه در مرحله اول و ۶ قرارگاه فرعی در مرحله دوم عملیات از یگان‌های از ارتش و سپاه پاسداران و با فرماندهی مشترک سپاه و ارتش با رمز «یا الله، یا الله، یا الله» به اجرا گذاشته شد (میرزایی، ص ۹۴۱).

استعداد دشمن بعثی در عملیات والفجر ۴ شامل یگان‌هایی از لشکر ۴ سپاه یکم عراق با ترکیب تیپ‌های پیاده و ویژه کماندویی و مستقل زرهی اعم از تیپ ۲۹ پیاده کوهستان در منطقه عمومی پنجوین، تیپ ۶۰۲ در ارتفاعات کانی مانگا و شیخ گزنشین، تیپ ۶۰۵ در محدوده کوه لری، واحدهایی از تیپ‌های ۱۰۱، ۷۰۴، ۶۶، ۶۵، در احتیاط لشکر ۴ بودند. گردان زرهی ابن حارثه در لاله حمزه، گردان‌های توپخانه ۱۸، ۱۹، ۶۶۷، بود (عبادی، ص ۲۱۹).

لشکر ۳۱ عاشورا در این عملیات در سازمان قرارگاه حمزه ۳ سازمان‌دهی شد و مأموریت داشت تا در مرحله اول به لشکر ۸ نجف مأمور و در مرحله دوم و سوم از دو محور با استعداد هفت گردان تک (حمله) کند و ارتفاعات لری، لاله، حمزه، خلوزه ۲، کله قندی، تنگه گرمک و دشت پنجوین و ارتفاعات غربی کانی مانگا و شمال ارتفاعات شیخ گزنشین را تصرف و تأمین نماید. به‌طور کلی لشکر ۳۱ عاشورا در مرحله دوم و در ساعت ۱ بامداد ۱ آبان ۱۳۶۲ با استعداد چهار گردان از جمله حضرت قاسم (ع) مأموریت داشت، تک کند، با دشمن درگیر شود و ضمن انهدام آنان، ارتفاعات خلوزه ۲ و کله قندی را تصرف کنند و بعد از تأمین تنگه گرمک و دشت پنجوین بنا به دستور به مأموریت خود ادامه دهند. همچنین لشکر ۳۱ عاشورا در ادامه عملیات و در مرحله سوم با استعداد چهار گردان شامل گردان‌های حضرت قاسم (ع)، حضرت ابوالفضل (ع)، حضرت علی اکبر (ع) و سیدالشهدا (ع) مأموریت داشت در ساعت ۲ بامداد ۱۲ آبان ۱۳۶۲ تک کند، با دشمن درگیر شود و ضمن انهدام آنان، ارتفاعات مهم غرب کانی مانگا و شمال ارتفاعات شیخ گزنشین را تصرف و تأمین نماید. همچنین گردان منهای حر مأموریت داشت در دشت بین یال لری و کنگرک پدافند کند (همان، ص ۲۱۲). گردان حضرت قاسم (ع) در عملیات والفجر ۴، مأموریت داشت از ساعت ۲ بامداد ۱۲ آبان ۱۳۶۲ تک کند، با دشمن درگیر شود و ضمن انهدام آنان، قسمتی از ارتفاعات مهم غرب کانی مانگا و شمال ارتفاعات شیخ گزنشین را تصرف و تأمین نماید (عبادی، صفحه ۲۱۸).

لشکر ۳۱ عاشورا قبل از شروع عملیات والفجر ۴ در دو خط پدافندی در منطقه عمومی پیرانشهر واقع در (حاج عمران) و بمو (بخش آژگله شهرستان ثلاث باباجانی استان کرمانشاه) مستقر بود. اولین جلسه پس از ابلاغ مأموریت جدید لشکر

به منظور شرکت در عملیات والفجر ۴ و انتقال لشکر از منطقه بمر به بانه در ۱۳ مهر ۱۳۶۲ ساعت ۱۱:۳۰ در پادگان الله اکبر در اسلام آباد کرمانشاه با حضور فرماندهان گردان‌ها از جمله گردان حضرت قاسم (ع) و واحدهای لشکر ۳۱ عاشورا تشکیل و اقداماتی برای شناسایی و تحویل محور عملیات، رسیدگی به مشکلات و کمبود یگانه و نحوه انتقال و تأمین، تجهیز و تهیه امکانات مورد نیاز و هماهنگی‌های لازم در خصوص محل استقرار و آماده‌سازی منطقه عملیاتی تصمیم‌گیری شد. بر همین اساس محل استقرار گردان حضرت قاسم (ع) برای شرکت در عملیات، دشت عباس آباد، نور، دشت بلکه تعیین شد (همان، ص ۲۱۲ - ۲۲۰).

یگان‌های لشکر ۳۱ عاشورا از جمله گردان حضرت قاسم (ع) در عملیات والفجر ۴ از ۲۷ مهر ۱۳۶۲ در منطقه عمومی بانه و سلسله ارتفاعات منطقه در سه مرحله به شرح زیر مشارکت داشتند، چهار گردان رزم شامل گردان حضرت امام حسین (ع) (علی اصغر (ع) حضرت قاسم (ع) و سیدالشهدا (ع) از لشکر ۳۱ عاشورا در ساعت ۱ بامداد ۱ آبان ۱۳۶۲ تک (حمله) کردند و با دشمن درگیر شدند و بعد از تلاش فراوان و انهدام نیروهای دشمن، صبح روز بعد موفق شدند ارتفاع خلوزه ۲ و کله‌قندی را تصرف، پاک‌سازی و تثبیت کنند. همچنین با لشکر ۲۵ کربلا که از جنوب خلوزه تک کرده بود، عمل الحاق انجام دادند و خاک‌ریز بین کنگرک و گُلو را احداث و پدافند نمودند (مرکز اسناد ...، دفتر لشکر ۳۱ ... ۴، سند شماره ۳۰۲/د ...؛ عابدی، ص ۲۲۴). در عملیات والفجر ۴ از گردان، ۲۰ نفر شهید و ۷۰ نفر مجروح شدند (عابدی، ص ۲۱۶). در این عملیات، فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) -علاءالدین نورمحمدزاده، فرماندهی گروهان ۱- محمدرضا سبزی، فرماندهی گروهان ۲- محمد خامکچیان و فرماندهی گروهان ۳- علی اسلامی‌وند به عهده داشتند (مرکز اسناد ...، دفتر لشکر ۳۱ ... ۴، سند شماره ۳۰۲/د ...).

عملیات بدر

عملیات بدر در منطقه هورالعظیم واقع در کشور عراق باهدف پیشروی به طرف جاده العماره- بصره و تهدید بصره از سمت شمال از ساعت ۲۳.۰۰ روز ۱۹ اسفند تا ۲۶ اسفند ۱۳۶۳ با رمز مبارک «یا فاطمه الزهرا (س)» به اجرا گذاشته شد (جعفری، ص ۱۰۴).

منطقه عملیات بدر در طرفین رودخانه دجله در غرب جزایر مجنون و هورالهویزه از قلعه صالح در شمال تا القرنه و شهر الشاقی در جنوب قرار داشت. عرض این جبهه نبرد حدود ۷۰ کیلومتر و عمق آن حدود ۲۵ کیلومتر بود. منطقه زمین منطقه عملیات بدر از دو قسمت متمایز تشکیل شده بود یک قسمت آن هور و مناطق آب گرفته و باتلاقی و قسمت دیگر زمین های نسبتاً بلند و خشک را تشکیل می داد (حسینی، ص ۴۴۷). استعداد دشمن در محور لشکر عاشورا (قرارگاه کربلای ۲) شامل تیپ ۹۴ پیاده با سه گردان از پد خندق تا نهر روطه، قاطع الدینار الثانی در جویبر، سه گردان تانک در منطقه جویبر، سه گردان توپخانه در منطقه جویبر و قاطع الشهد در منطقه روطه بود (عابدی، ص ۲۷۲).

لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر بااستعداد هشت گردان پیاده و یک گروهان ویژه و نیروهایی از واحدهای پشتیبانی رزم و پشتیبانی خدمات رزم در سازمان قرارگاه کربلای ۲ قرار داشت و از ساعت ۲۳ روز ۲۰ اسفند ۱۳۶۳ تک (حمله) می کرد و ضمن انهدام نیروهای دشمن، شمال نهر روطه را پاک سازی کرده و سپس به عمق دشمن رخنه و سرپل را در شرق رودخانه دجله تصرف و در حاشیه اتوبان بصره العماره پدافند می کرد (همان، ص ۲۶۴). گردان حضرت قاسم (ع) پس از گردان امام حسین (ع)، مأموریت داشت تک (حمله) کند و خط اول دشمن را تصرف نماید، با استفاده از موفقیت گردان سیدالشهدا (ع) تک کند و خط دوم دشمن را تصرف و پدافند نماید (همان، ص ۲۶۴-۲۷۱-۲۷۶).

لشکر ۳۱ عاشورا بعد از عملیات خیبر بنا به دستور، حدود ۱۱ ماه در منطقه عملیاتی جنوب حضور داشت و ضمن اجرای مأموریت های پدافندی در جزایر مجنون و محور پاسگاه زید در استان خوزستان، آمادگی های لازم در راستای اجرای عملیات های آبی خاکی را کسب کرد. از جمله این اقدامات می توان به تشکیل یگان دریایی، اجرای عملیات های مهندسی و آموزش هایی از قبیل قایق رانی، بلم رانی، غواصی، استفاده از جلیقه، نحوه استقرار در قایق و مانورهای آبی خاکی در سد دز و منطقه عمومی سعدیه در نزدیکی بستان اشاره کرد. اردوگاه لشکر در ۱۵ کیلومتری دزفول قرار داشت و گردان های حضرت قاسم (ع) حضرت علی اصغر (ع) حر، حضرت علی اکبر (ع) امام سجاد (ع) حضرت ابوالفضل (ع) و گروهان ویژه در سد دز دوره های آموزشی از قبیل قایق رانی، بلم رانی، غواصی، مانورهای آبی خاکی و تمرینات تاکتیکی، استقرار در قایق، نحوه استفاده از جلیقه و تیراندازی در میدان های تیر شبانه و روزانه را سپری کردند (عابدی، ص ۲۷۲).

با شروع عملیات ابتدا گردان های حضرت قاسم (ع) و حضرت علی اکبر (ع) و سپس گردان های حضرت علی اصغر (ع)، حر و امام سجاد (ع) به اسکله ها (شهید حمید باکری و شهید یاغچیان) منتقل شدند تا بنا به دستور وارد عمل شوند. با توجه به مشکلات پیش آمده و کمبود قایق، گردان های امام سجاد (ع) و حضرت علی اصغر (ع) با چند ساعت تأخیر وارد محور عملیاتی لشکر ۳۱ عاشورا شدند. در ادامه عملیات، گردان های لشکر از ساعت ۲۲ روز ۲۲ اسفند ۱۳۶۳ از قسمت شرق دجله، نهر روطه به سمت جنوب تک (حمله) کردند و با دشمن درگیر شدند و برای انهدام نیروهای

دشمن و پاک‌سازی منطقه وارد عمل شدند. گردان‌های عمل‌کننده لشکر بعد از تلاش فراوان و انهدام بخشی از نیروهای دشمن، سرانجام با مقاومت شدید دشمن مواجه شده و پس از تحمل تلفاتی به مأموریت خود پایان دادند (مرکز اسناد ...، گزارش ... در عملیات بدر، سند شماره ۱۸۲ / گ؛ عابدی، صفحه ۲۷۶). در عملیات بدر از گردان ۴۳ نفر شهید و ۹۰ نفر مجروح شدند (عابدی، ص ۲۶۸). فرماندهان گردان حضرت قاسم (ع) در عملیات بدر عبارت از فرمانده گردان میر محمود بنی‌هاشمی، فرمانده گروهان ۱- محمد فرجام، فرمانده گروهان دوم- احمد رزاقی و فرمانده گروهان ۳- مرغوب داداش زاده را به عهده داشتند (همان، ص ۲۶۶).

عملیات والفجر ۸

عملیات والفجر ۸ در ساعت ۲۲:۱۰ روز ۲۰ بهمن ۱۳۶۴ با رمز یا فاطمه‌الزهرا (س)، در منطقه خسروآباد تا راس‌البیشه در شبه‌جزیره آبادان به‌منظور تصرف شهر بندری فاو عراق، توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی طراحی و آغاز گردید. این عملیات به مدت ۷۵ روز تا تثبیت کامل ادامه داشت (جعفری، ص ۱۱۸).

منطقه عملیاتی والفجر ۸ از شمال و شرق به اروندرود، از جنوب به خلیج فارس و خور عبدالله مرز عراق با کویت و از غرب و شمال غرب به منطقه جنوب ابوالخصیب محدود می‌شود. زمین این ناحیه به سبب نم‌زار بودن باتلاقی است و تردد وسایل نقلیه و ادوات زرهی در آن به‌آسانی میسر نیست. در حاشیه اروندرود پوشش چولان نی و نخلستان وجود دارد که به همراه نه‌های متعدد جاری در آن از دیگر عوارض طبیعی منطقه محسوب می‌شوند. مسئله جزر و مد اروندرود مهم‌ترین عنصری بود که در طرح‌ریزی عملیاتی می‌بایست دقت لازم در مورد آن صورت می‌گرفت. عرض رودخانه بین ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ متر است. وجود بزرگ‌ترین نخلستان‌های جهان در دو طرف جزیره فاو و جزیره آبادان اهمیت این منطقه را دوچندان کرده بود. بیشتر خشکی‌های منطقه عملیاتی غیرقابل کشت و در فصل بارندگی تردد ماشین‌آلات سبک و سنگین در آن‌ها غیرممکن بود. کارخانه نمک در جزیره فاو با وسعت چندین کیلومترمربع در قسمت شمالی جزیره فاو بین دو جاده ام‌القصر - فاو و فاو - بصره واقع شده است. منطقه عملیاتی والفجر ۸ در حوزه استحفاظی سپاه هفتم ارتش عراق قرار داشت (فرودی، ص ۱۲۹-۱۳۰). استعداد دشمن در محدوده قرارگاه کربلا (لشکر ۳۱ عاشورا) شامل تیپ‌های ۱۱۰، ۱۱۱ و ۱۱۳ از لشکر ۲۶ پیاده سپاه هفتم عراق به فرماندهی ماهر عبدالرشید همراه دو گردان توپخانه و یک گردان تانک و با پشتیبانی نیروی هوایی و نیروهای تقویتی بودند (عابدی، ص ۳۱۷).

در این عملیات، لشکر ۳۱ عاشورا با استعداد ۱۲ گردان پیاده، یک گروهان ویژه همراه واحدهای پشتیبانی رزم و خدمات پشتیبانی رزم مأموریت داشت ساعت ۲۲ روز ۲۰ بهمن ۱۳۶۴ بعد از عبور از اروندرود از دو محور و در سه مرحله تک‌کند. سپس با دشمن درگیر شود و اهداف از پیش تعیین شده را تصرف و تأمین کند. در ادامه عملیات، لشکر ۳۱ عاشورا با استعداد شش گردان و نیروهایی از واحدهای پشتیبانی رزم موظف بود با اجرای عملیات تکمیلی در ۱۲ اسفند ۱۳۶۴ در محور کارخانه نمک وارد عمل شود. گردان حضرت قاسم (ع) در مرحله دوم عملیات والفجر ۸ همراه با گردان امام حسین (ع) با قایق از اروندرود عبور و با استفاده از موفقیت گردان‌های خط‌شکن شامل گردان

حضرت علی اصغر (ع)، ضمن پاک‌سازی نخلستان پشت رودخانه تک کنند. سپس با دشمن درگیر شوند، ضمن انهدام نیروهای دشمن جاده فاو البحار را تصرف و تأمین نمایند (عابدی، ص ۳۰۸-۳۱۷-۳۲۳)

لشکر ۳۱ عاشورا شش ماه قبل از آغاز عملیات، اقداماتی را برای آماده‌سازی یگان‌های لشکر از جمله گردان حضرت قاسم (ع) به این شرح انجام داد: ابتدا لشکر ۳۱ عاشورا مأموریت پدافند از منطقه خسروآباد آبادان را بر عهده گرفت. نیروهای اطلاعات عملیات لشکر از ۱۰ خرداد ۱۳۶۴ بعد از هماهنگی با قرارگاه کربلا در طول سه ماه معمولاً شب‌هایی که نور ماه کم بود، شناسایی داشتند. پس از چند ماه کار اطلاعاتی، هفت معبر برای عملیات شناسایی و مواضع و موانع در ساحل دشمن شناسایی شد. سرانجام پنج معبر از هفت معبر برای اجرای عملیات انتخاب و نحوه عبور نیروهای خط‌شکن طرح‌ریزی شد. دو معبر در جناح‌های راست و چپ اسکله چهار چراغ (المعامر)، دو معبر در سمت جنوب این اسکله به طرف محور لشکر ۲۵ کربلا و یک معبر سمت کشتی به گل‌نشسته جلوی اسکله المعامر تعیین گردید.

قبل از عملیات، بخش عمده توان لشکر صرف آموزش نیروهای غواص، آموزش عملیات در منطقه آبی‌خاکی و آماده کردن زمین منطقه شد. بر این اساس فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا روند آموزش نیروهای غواص و آموزش عملیات در منطقه آبی‌خاکی و آشنایی آن‌ها با منطقه عملیاتی و موقعیت جدید (نخلستان، باتلاق، رودخانه و ...) را به صورت ویژه و مستمر پیگیری می‌کرد. آموزش‌ها شامل تمرین شنا با لباس غواصی در آب راکد و رودخانه در مسیر طولانی، تمرین‌های آمادگی جسمانی نیروهای غواص و تقویت فیزیکی. تمرین پیاده‌روی نیروها همراه تجهیزات انفرادی لازم، در نخلستان در شب و روز، تمرین سوارشدن به کامیون و پیاده شدن از آن همراه تجهیزات، تمرین رزم در نخلستان، آموزش حفظ سازمان در حین حرکت، سوارشدن در قایق و خودرو و پیاده شدن از آن‌ها، بود. در مورد تخریب با سازمان‌دهی نیروها در تیم‌های تخریب، مأموریت خود را در سه بخش شامل برداشت (جمع‌آوری میدان‌های مین، احداث معبر، پاک‌سازی کلی منطقه) - ب: کاشت (احداث میدان‌های مین و انواع موانع) - ج: انفجارات (انهدام پل‌ها، دکل‌ها، جاده‌ها، سنگرها و شبکه‌های سیم‌خاردار) از گردان‌های رزم و خط‌شکن عملیات را پشتیبانی می‌کند. واحد بهداری مأموریت تهیه کلیه تجهیزات پزشکی، دارو، آمبولانس و ... و تأمین نیروهای متخصص از قبیل پزشک و پیراپزشک با همکاری سازمان بهداری استان را بر عهده داشت و اجرای اقدامات بهداشتی از قبیل واکسیناسیون، نظارت بر پخت و توزیع غذا، تحویل قرص کلر، مالاریا، نمک و ... را پیش‌بینی کرد. واحد مهندسی لشکر حدود چهار ماه قبل از عملیات با استعداد پنج گروهان شامل گروهان‌های آبی‌خاکی، راه‌سازی، پل‌سازی، استحکامات و پشتیبانی، وارد منطقه شد. واحد مهندسی احداث جاده را در فاصله حدود ۶۰۰ متری حاشیه ساحل برای اتصال حفاصل نهرها، در دستور کار خود قرار داد. همچنین محل استقرار لشکر ۳۱ عاشورا در کنار ارون‌درو با شن‌ریزی جاده‌ها و انجام دادن کارهای دیگر، بی‌وقفه صورت گرفت.

گردان‌های عملیاتی به‌طور تقریبی تا ۱۷ بهمن ۱۳۶۴ آمادگی‌های لازم به دست آورده بودند. فرماندهان گردان‌ها و گروهان‌ها و معاونان آن‌ها از موقعیت شهید قصاب عبداللّهی به شرق اروند اعزام شدند و درباره راه‌ها، خط‌شکن، محل اسکله‌ها و همچنین محل استقرار نیروها و شیوه استفاده از دکل‌های دیده‌بانی توجیه شدند (عابدی، ص ۳۱۸). گردان برای شرکت در عملیات والفجر ۸ در اردوگاه شهید باکری دزفول و پادگان نیروی هوایی ارتش در اهواز مستقر گردید (همان، ص ۳۰۹).

با شروع عملیات و در پی نفوذ غواصان به ساحل غربی اروندرود در ساعت ۲:۳۰ روز ۲۱ بهمن ۱۳۶۴، گردان‌های امام سجاد (ع) و حضرت قاسم (ع) از محور اول و گردان امام حسین (ع) از محور دوم با قایق‌های موتوری از اروندرود عبور کردند و در ساحل غربی پیاده شدند. در ساعت ۳:۳۰ گردان‌های پیاده پس از پاک‌سازی خط اول و نخلستان، تک خود را به خط دوم دشمن ادامه دادند و با نیروهای دشمن درگیر شدند. نیم ساعت بعد از آتش تهیه ادوات و توپخانه، گردان‌های پیاده لشکر، پیشروی به طرف هدف‌های خود را آغاز کردند، گردان‌های لشکر یکی پس از دیگری وارد منطقه شدند و به پاک‌سازی مقر عراقی‌ها پرداختند. تا نزدیک صبح درگیری‌ها پراکنده و گاهی شدید بود. صبح روز اول، سه گردان حضرت قاسم (ع)، امام حسین (ع) و امام سجاد (ع) با نیروهای دشمن درگیر شدند و با پاک‌سازی منطقه مأموریتی، خودشان را به جاده‌ی آسفالت اول (فاو - البحرار) رساندند. ساعت ۱۱:۰۰ روز اول، منطقه مأموریت لشکر ۳۱ عاشورا به‌طور کامل پاک‌سازی و نیروهای عملیاتی با رسیدن به هدف‌هایشان در کنار جاده‌ی فاو-البحرار مستقر شدند. از ساعت ۱۴ به بعد، عراقی‌ها نیروهایشان را جمع کردند و با وارد کردن فشارهای پی‌درپی به گردان حضرت قاسم (ع) که روی جاده‌ی فاو-البحرار بود، تلاش کردند آنجا را پس بگیرند؛ به همین علت قرار شد یک گروهان از گردان امام حسین (ع) به کمک گردان حضرت قاسم (ع) برود که با کمک گردان‌های دیگر، نیروهای دشمن عقب رانده

شد. نیروهای پاک‌سازی مقرهای باقیمانده را تا عصر روز اول تمام کردند. ساعت ۸ روز دوم، گردان‌های امام سجاد (ع)، حضرت قاسم (ع) و حبیب به پشت خاک‌ریزی که شب قبل احداث شده بود، رفتند تا برای پاسخ دادن به پاتک‌های احتمالی دشمن آماده شوند. نزدیک ظهر، گروهی از نیروهای عراقی که تقریباً معادل یک تیپ بودند، برای پاتک به منطقه لشکر ۳۱ آمدند؛ اما نیروهای مستقر در خط مقدم همراه نیروهای پشتیبانی رزم با استفاده از آتش توپخانه و توپ‌های ۱۰۶ میلی‌متری، مینی کاتیوشا و خمپاره، آن‌ها را زیر آتش گرفتند (عابدی، ص ۳۲۴). در عملیات والفجر از گردان ۴۹ نفر شهید و ۱۱۰ نفر مجروح شدند (همان، ص ۳۱۳). فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) در عملیات والفجر ۸، فرمانده گردان -میر محمود بنی‌هاشمی، فرمانده گروهان یکم- محمد فرجام، فرمانده گروهان دوم- احمد رزاقی، فرمانده گروهان سوم- اسماعیل اکبر نسب به عهده داشتند (عابدی، ص ۳۱۰).

عملیات کربلای ۴

کربلای ۴ در ۳ دی ۱۳۶۵ تحت هدایت قرارگاه خاتم‌الانبیا (ص) -قدس در منطقه جبهه جنوب-شرق بصره به اجرا در آمد (عابدی، ص ۳۵۷).

منطقه عملیاتی در محدوده دشت‌های جنوب شرقی بصره متشکل از جزایر اعم از ام الطویل، بلجانیه، ابوالخصیب، ام الرصاص، بوارین، ماهی در زمین‌های آبرفتی در سواحل شط العرب و نه‌های مربوطه آن قرار گرفته بود که عمدتاً در سواحل باتلاقی با پوشش نیزارها تشکیل شده بود. استعداد دشمن در منطقه عملیات عبارت بودند از: سپاه چهارم و ترکیبی از گارد ریاست جمهوری و نیروهای ویژه در منطقه عملیاتی، خط پدافندی تشکیل داده بود و سپاه هفتم به‌عنوان احتیاط در منطقه عمومی مستقر بود. استعداد دشمن در مقابل محور عملیاتی لشکر ۳۱ عاشورا بیشتر شامل نیروهای پیاده رزمی و پشتیبانی رزمی، یگان‌های زرهی، مکانیزه و توپخانه بود (همان).

لشکر ۳۱ عاشورا به استعداد ۳ تیپ، مأموریت دارد در ساعت ۲۲۰۰ روز ۳ دی ۱۳۶۵ از دو محور با عبور از بین دو جزیره بوارین و ام الرصاص در جنوب اروندرود تک کرده با دشمن درگیر شده و ضمن انهدام نیروهای دشمن با گرفتن سرپل در ابوالخصیب و پتروشیمی بنا به دستور تک (حمله) خود را به سمت جنوب بصره ادامه دهد. گردان آبی‌خاکی حضرت قاسم (ع) در مرحله سوم و چهارم عملیات به همراه گردان‌های دیگر تیپ دوم لشکر مأموریت داشتند با استفاده از موفقیت گردان‌های آبی‌خاکی المهدی و صاحب‌الزمان (عج) با عبور از آن‌ها تک کنند، با دشمن درگیر شوند و ضمن انهدام نیروهای دشمن جاده ابوالخصیب را تصرف و تأمین نمایند و بنا به دستور تک خود را به سمت بصره ادامه دهند (عابدی، ص ۳۵۰).

گردان حضرت قاسم (ع) و به همراه واحدهای پشتیبانی رزم و پشتیبانی خدمات رزم سازمان‌دهی سپس تجهیز و اقداماتی از قبیل شناسایی محورهای عملیاتی، آموزش و توجیه به طرح مانور را برابر تدبیر فرماندهی شروع کردند. پس از شناسایی معابر نفوذی، گردان‌های عمل‌کننده از جمله گردان حضرت قاسم (ع) برای شروع عملیات، توسط تیم‌های اطلاعاتی نسبت به منطقه و نحوه عبور توجیه شدند (همان، ص ۳۵۷). گردان به منظور شرکت در عملیات کربلای ۴ در ابتدا قجریه، پادگان شهید باکری دزفول و پادگان نیروی هوایی ارتش در اهواز مستقر شد (همان، ص ۳۵۰).

برابر طرح مانور، در ساعت ۲۰:۳۰ روز ۳ دی ۱۳۶۵ گردان‌های غواص و خط‌شکن به سمت محور عملیاتی حرکت کردند و وارد آب شدند. برخی از یگان‌های همجوار از جمله نیروهای تیپ ۲۱ امام رضا (ع) هم داخل آب بودند. زمان عملیات لحظه به لحظه تغییر می‌کرد. همه نیروها روی آب رها شده بودند. درحالی‌که پیشروی نیروها به سمت اهداف ادامه داشت، حدود ۱۰۰ متر پیش از تنگه ماهی، دشمن منور زد. با توجه به هوشیاری و آماده‌باش دشمن بعثی، سلاح‌های دشمن اعم از ادوات، توپخانه، شیلکا، دوشکا و تیربار، نیروهای داخل اروندرود را به شدت هدف گرفت. بنا به دستور فرمانده لشکر ۳۱ عاشورا که از سوی قرارگاه ابلاغ دریافت کرده بود، ادامه عملیات را منتفی اعلام کرد و قرار شد نیروهای تک‌کننده به خطوط اولیه بازگردند. بقیه نیروهای مستقر در منطقه که آماده عملیات و پشتیبانی بودند، همان روز به محض تاریک شدن هوا، منطقه عملیاتی را ترک کردند (مرکز اسناد و...، سند شماره ۱۳۰۴/د؛ عابدی، ص ۳۶۰). فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) در این عملیات فرمانده گردان - مصطفی اکبری، فرمانده گروهان یکم - یوسف سیف باب دونی، فرمانده گروهان دوم - عمران همرنگ و فرمانده گروهان سوم - جواد پاریاد زنجانی به عهده داشتند (همان؛ عابدی، ص ۳۵۱).

عملیات کربلای ۵

عملیات کربلای ۵ از ساعت ۱ و ۳۰ دقیقه بامداد ۱۹ دی ۱۳۶۵ با رمز یا زهرا (س) توسط سپاه پاسداران آغاز شد. این عملیات تا پایان سال ۱۳۶۵ ادامه یافت و یکی از بزرگ‌ترین نبردهای دوران جنگ تحمیلی محسوب می‌شود. منطقه عمومی شلمچه به خاطر اهمیت سیاسی و نظامی آن همواره جایگاهی قابل توجه در اندیشه طراحان جنگ داشته است. پس از فتح خرمشهر، تسلط بر شلمچه به عنوان یکی از معابر وصولی شهر بصره، در زمره اهداف قوای نظامی ایران قرار گرفت و عملیات کربلای پنج بهترین موقعیت برای عملی ساختن این ایده بود (حبیبی، ص ۱۵۱).

منطقه عملیاتی کربلای ۵ از شمال به آب‌گرفتگی جنوب، زید از جنوب به رودخانه اروندرود از شرق به نهر عریض و از غرب به کانال زوجی و شهر تنومه محدود می‌شد. بر این اساس ارتش عراق با بهره‌گیری از مستشاران نظامی شوروی پیشین و فرانسه، پیچیده‌ترین مواضع دفاعی را در این منطقه ایجاد کرده بود که مهم‌ترین ویژگی آن هم‌پوشانی زنجیره‌ای با ترکیبی از پدافند عامل و غیرعامل بود و از نظر پیچیدگی و مهندسی طراحی در سطح جهان نظیری نداشت. علاوه بر کانال پرورش ماهی و مجاری ارتباطی آن، ارتش عراق مواضع مستحکم دیگری مانند پنج‌ضلعی، مثلثی‌ها، هلالی‌ها، کانال‌های آب، سیل بندها، خاک‌ریزها و سنگرهای دفاعی را در این منطقه ایجاد کرده بود. منطقه عملیاتی کربلای ۵ در حوزه استحفاظی سپاه سوم ارتش عراق قرار داشت و پیش از آغاز نبرد، هفت تیپ پیاده، یک گردان کماندویی و یک گردان تانک پدافند و تأمین منطقه را بر عهده داشتند (فرودی، ص ۱۶۹-۱۷۲). استعداد دشمن در محدود عملیاتی قرارگاه لشکر ۳۱ عاشورا ترکیبی از گارد ریاست جمهوری از سپاه چهارم و نیروهای ویژه در منطقه عملیاتی «پنج‌ضلعی» و پاسگاه کوت سواری، کانال ماهی» خط پدافندی تشکیل داده بود و سپاه هفتم به عنوان احتیاط در منطقه عمومی مستقر بود (عابدی، ص ۳۷۴).

لشکر ۳۱ عاشورا به استعداد ۵ تیپ، به همراه واحدهای پشتیبانی رزم و خدمات رزم مأموریت داشتند در ساعت ۰۲:۰۰ روز ۱۹ دی ۱۳۶۵ از دو محور تک (حمله) کرده و با دشمن درگیر شده و ضمن انهدام نیروهای دشمن با گرفتن سرپل در پنج ضلعی در داخل خاک عراق، تک خود را به منظور تصرف قسمت‌هایی از غرب کانال ماهی و انهدام نیروهای مستقر در شرق کانال زوجی و تصرف کامل این منطقه در داخل خاک عراق به طرف رودخانه شط العرب در محور جاده شلمچه - تنومه مأموریت را ادامه داده و در ساحل شرقی شط العرب پدافند نماید. گردان‌های امام حسین (ع)، حضرت علی‌اصغر (ع)، حضرت قاسم (ع) و بقیه‌الله (عج) از تیپ ۲ لشکر در مرحله دوم با استفاده از موفقیت گردان‌های المهدی (عج) و صاحب‌الزمان (عج) تک کرده و با دشمن درگیر ضمن انهدام نیروهای دشمن در پنج ضلعی و شرق کانال ماهی مواضع دشمن را در نوک کانال ماهی تصرف و با گسترش در غرب کانال ماهی بنا به دستور ادامه مأموریت می‌دادند (عابدی، ص ۳۵۰-۳۷۸؛ مرکز اسناد ... دفتر لشکر ... عملیات کربلای ۵، سند شماره‌های ۱۳۷۸ د/ ۱۴۱۱-د/ ۳۵۰-۳۵۰/ گ). محل استقرار گردان برای شرکت در عملیات کربلای ۵ در قجریه (روستایی در کنار کارون در ۳۵ کیلومتری اهواز)، پادگان شهید باکری و پادگان نیروی هوایی بود (همان، ص ۳۶۷-۳۷۸).

با شروع عملیات، گردان‌های المهدی و صاحب‌الزمان (عج) هم‌زمان با وارد شدن گردان‌های حضرت قاسم (ع) و علی‌اکبر (ع) با نیروهای دشمن در مواضع داخل پنج ضلعی به شدت درگیر شدند. در ساعت ۰۶:۳۰ روز ۱۹ دی ۱۳۶۵ گردان حضرت قاسم (ع) از راست و گردان حضرت علی‌اکبر (ع) از چپ با استفاده از قایق حرکت کردند و با عبور از گردان‌های عمل‌کننده با دشمن درگیر شدند. در این محور نیروهای لشکر ۳۱ عاشورا به سمت نوک کانال ماهی در حال حرکت بودند. اندکی بعد موفقیت نسبی گردان‌های لشکر ۳۱ عاشورا در محدوده دژ خندق (ضلع مشترک پنج ضلعی و کانال ماهی) نیز به دست می‌آید و پس از آن خبر قطعی که نیروها به نوک کانال رسیده‌اند، اعلام می‌شود. در همین زمان بخشی از نیروها در حال تلاش برای انهدام مقر فرماندهی دشمن در پنج ضلعی بودند. گردان حضرت قاسم که پیشروی خود را در داخل مواضع پنج ضلعی و مقر تیپ دشمن ادامه می‌داد، سعی می‌کرد با یکی از گردان‌های لشکر ۱۹ فجر الحاق کند. با پیشروی نیروها به سمت مقر فرماندهی تیپ دشمن در پنج ضلعی، نفوذ به داخل مقر فرماندهی دشمن شروع شده بود ولیکن مقاومت دشمن همچنان ادامه داشت به ویژه اینکه با روشن شدن هوا نیروهای دشمن که بر اثر حمله رزمندگان در منطقه پراکنده شده بودند همگی به سمت مقر تیپ حرکت کرده و در آنجا جمع شده بودند. گردان‌های حضرت قاسم و علی‌اکبر که تا ظهر روز اول با نیروهای دشمن در داخل پنج ضلعی درگیر بودند. به دنبال فداکاری و رشادت نیروهای لشکر ۳۱ عاشورا به‌ویژه گردان قاسم، ابتدا مقر کوچک دشمن و سپس مقر اصلی فرماندهی عراق در پنج ضلعی تصرف شد و بالاخره در ساعت ۱۲:۱۵ بخشی از نیروهای دشمن از مقر فرماندهی تیپ عقب‌نشینی کردند و در پی آن تانک و نفربرهای دشمن در داخل پنج ضلعی توسط رزمندگان عاشورایی منهدم شدند. بدین ترتیب با وصل شدن جاده، زمینه رفت‌وآمد نیروها فراهم شد. در روز دوم باقیمانده نیروهای گردان‌های المهدی، صاحب‌الزمان (عج)، حضرت قاسم، علی‌اکبر، به ترتیب جهت بازسازی به عقبه منتقل می‌شوند (همان، ص ۳۶۷).

با اتمام مأموریت قرارگاه کربلا در مرحله اول عملیات، لشکر ۳۱ عاشورا بنا به دستور در مرحله دوم تحت فرماندهی قرارگاه نجف مأموریت یافت تا پل فلزی منطقه نهر دویچی را منهدم کند. از این رو از روز ۲۴ و ۲۸ دی ۱۳۶۵، لشکر ۳۱ عاشورا بخشی از نیروهای خود را برای اجرای مأموریت جدید در محور جنوب در جاده شلمچه مستقر کرد. گردان قاسم و باقیمانده سایر نیروهای لشکر با حمایت یک دستگاه بولدوزر برای باز کردن جاده و با پشتیبانی یک دستگاه تانک پیشروی خود را در ساعت ۲۳:۴۵ روز ۲۴ دی ۱۳۶۵ شروع کردند. به این ترتیب نیروها در محدوده امتداد بین دو خط نهر دویچی و جاسم به سمت پایین حرکت کردند و پس از موفقیت در سهراهی بالای نهر دویچی پس از شکسته شدن مقاومت دشمن روی پل و پاکسازی، پل فلزی توسط اکپ تخریب لشکر ۳۱ عاشورا منهدم گردید. یک تیپ زرهی عراق با ۴۵ دستگاه تانک تی ۷۲ محاصره شدند و پیشروی نیروها تا نهر جاسم ادامه یافت (مرکز اسناد، دفتر لشکر ... عملیات کربلای ۵، سند شماره ۱۴۱۱ د-۳۵۰/گ؛ عابدی، ص ۳۷۸). در عملیات کربلای ۵، از گردان ۸۰ نفر شهید و ۱۵۰ نفر مجروح شدند (عابدی، ص ۳۷۱). در عملیات کربلای ۵، فرماندهی گردان حضرت قاسم (ع) شامل: فرمانده گردان - مصطفی اکبری، فرمانده گروهان یکم - شعبان سیف، فرمانده گروهان دوم - عمران و فرمانده گروهان سوم - جواد پاریاد زنجانی به عهده داشتند (همان).

گردان حضرت قاسم (ع) همچنین در نبردهای بیت المقدس ۲ (دی - بهمن ۱۳۶۶) و مرصاد (۵ مرداد ۱۳۶۷) مشارکت داشت (معبودی، ص ۴۸).

تغییرات لشکر ۳۱ عاشورا در جنگ و پس از جنگ

در فروردین ۱۳۶۶ با ایجاد تغییر در سازمان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سپاه آذربایجان شرقی و لشکر ۳۱ عاشورا ادغام و سپاه پنجم باقرالعلوم «ع» تشکیل شد. اواخر ۱۳۶۶ و پس از عملیات بیت المقدس ۳، سپاه پنجم باقرالعلوم (ع) به سپاه پنجم عاشورا تغییر نام یافت. سپاه پنجم عاشورا شامل سه تیپ (۳۱ امام زمان «عج»، ۳۶ انصارالمهدی «عج»، ۳۷ حضرت عباس «ع») و چهار گردان (امام حسین «ع»، امیرالمؤمنین «ع»، علی ابن ابی طالب «ع» و حضرت قاسم «ع») بود (معبودی، ص ۵۰-۲۳۶).

مآخذ: جعفری، مجتبی، اطلس نبردهای ماندگار، تهران، انتشارات سوره سبز، ۱۳۸۹ ش؛ حبیبی، ابوالقاسم، کارنامه عملیات سپاهیان اسلام در هشت سال دفاع مقدس، تهران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳ ش؛ حسینی، سید یعقوب، نبردهای سال ۱۳۶۲ تا پایان ۱۳۶۴، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۹ ش؛ عابدی، مصطفی شناسنامه لشکر ۳۱ عاشورا، تهران، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه، ۱۴۰۱ ش؛ فرودی، قاسم، اطلس مناطق عملیاتی غرب و جنوب غرب، تهران، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس، ۱۳۹۵ ش؛ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر مقدماتی، سند شماره ۱۹۳ / و شماره ۹۴ / گ، موجود در مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران؛ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، دفتر لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۴، سند شماره ۳۰۲/د، موجود در مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران؛ مرکز اسناد مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، گزارش لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر، سند شماره ۱۸۲ / گ، موجود مرکز اسناد مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران؛ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، دفتر لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات کربلای ۵، سند شماره های ۱۳۷۸ د / ۱۴۱۱ د-۳۵۰/گ، موجود مرکز اسناد مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران؛ مرکز اسناد مطالعات و تحقیقات

جنگ سپاه پاسداران، سند شماره ۱۳۰۴/د، دفتر لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات کربلای ۴، موجود در مرکز اسناد مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران؛ معبودی، جلال، اطلس لشکر ۳۱ عاشورا در دوران دفاع مقدس، تهران، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۱۳۹۸ ش؛ میرزایی، رضا، حماسه‌های نامداران گمنام، چاپ پانزدهم، تهران، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، ۱۳۹۴ ش.